

האם אני יכול לבטוח בכתובים?

שאלות מהותיות

אר סי ספרול

האם אני יכול לבטוח בכתובים?

האם אני יכול לבטוח בכתובים?

אר סי ספרול

Can I Trust the Bible?

R. C. Sproul

Originally published in English under the title:

Can I Trust the Bible?

© 2017 by R.C. Sproul

Published by Ligonier Ministries

421 Ligonier Court, Sanford, FL 32771, U.S.A.

Ligonier.org

Translated by permission. All rights reserved.

מאנגלית: מרים גבעוני

© 2025. כל הזכויות למהדורה העברית שמורות להוצאת הגפן

office@ha-gefen.org.il

www.ha-gefen.org.il

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לשכתב, לאחסן במאגר מידע או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה או בשום אמצעי – אלקטרוני, אופטי או מכני, ללא אישור מראש ובכתב מהוצאת הגפן.

כל המובאות מהברית החדשה לקוחות מהתרגום החדש של הברית החדשה.

© כל הזכויות לתרגום החדש של הברית החדשה שמורות לחברה לכתבי הקודש בישראל.

נדפס בישראל

מסת"ב 978-965-7046-45-6 ISBN

תוכן העניינים

9	קיצורי שמות ספרי התנ"ך והברית החדשה
11	1. התגלות מיוחדת
19	2. השראת הכתובים וסמכותם
27	3. הכתובים אינם טועים ואינם יכולים לטעות
37	4. הקנון
45	5. סמכות ופרשנות

קיצורי שמות ספרי התנ"ך והברית החדשה

התנ"ך

בראשית	ברא'	דניאל	דני'
שמות	שמות	עזרא	עזרא
ויקרא	ויק'	נחמיה	נחמ'
במדבר	במד'	דברי הימים א	דה"א
דברים	דבר'	דברי הימים ב	דה"ב
יהושע	יהוש'		
שופטים	שופ'		

הברית החדשה

שמואל א	שמ"א	מתי	מתי
שמואל ב	שמ"ב	מרקוס	מרק'
מלכים א	מל"א	לוקס	לוקס
מלכים ב	מל"ב	יוחנן	יוח'
ישעיה	ישע'	מעשי השליחים	מה"ש
ירמיה	ירמ'	אל הרומים	רומ'
יחזקאל	יחז'	הראשונה אל הקורинתים	קור"א
הושע	הושע	השנייה אל הקורинתים	קור"ב
יואל	יואל	אל הגלטים	גלט'
עמוס	עמוס	אל האפסים	אפס'
עובדיה	עוב'	אל הפיליפים	פיל'
יונה	יונה	אל הקולוסים	קול'
מיכה	מיכה	הראשונה אל התסלוניקים	תסל"א
נחום	נחום	השנייה אל התסלוניקים	תסל"ב
חבקוק	חבק'	הראשונה אל טימותיאוס	טימ"א
צפניה	צפנ'	השנייה אל טימותיאוס	טימ"ב
חגי	חגי	אל טיטוס	טיט'
זכריה	זכר'	אל פילימון	פילמ'
מלאכי	מלא'	אל העברים	עבר'
תהילים	תהי'	איגרת יעקב	יעקב
משלי	משלי	איגרת פטרוס הראשונה	פטר"א
איוב	איוב	איגרת פטרוס השנייה	פטר"ב
שיר השירים	שה"ש	איגרת יוחנן הראשונה	יוח"א
רות	רות	איגרת יוחנן השנייה	יוח"ב
איכה	איכה	איגרת יוחנן השלישית	יוח"ג
קוהלת	קוה'	איגרת יהודה	יהודה
אסתר	אסתר	ההתגלות	התג'

התגלות מיוחדת

בשנות השבעים של המאה הקודמת הוציא לאור החוקר והמחבר האמריקני הרולד לינדסל ספר בשם The Battle for the Bible ("המערכה על הכתובים" – לא ראה אור במהדורה עברית). בספר זה עסק לינדסל בנושא שהיה שנוי מאוד במחלוקת – מהימנות הכתובים ואמינותם. לינדסל טען שהכתובים ראויים לאמון והתנגד למי שטוען שהם לא נכתבו בהשראת אלוהים, שהם יכולים לטעות ושהם אכן טועים.

אותו הרצון להתייבב נגד הספקות התמידיים באמינות הכתובים, עורר יותר ממאתיים וחמישים מנהיגים משיחיים להתכנס בשיקגו באוקטובר 1978. הכינוס הזה היה מעין ועידת פסגה שזימנה המועצה הבינ-לאומית להגנה על העמדה שהכתובים חפים מטעות, והוא שאף להגדיר ולחזק את העמדה הפרוטסטנטית ההיסטורית לגבי הכתובים. התוצאה הייתה הצהרת שיקגו שהכתובים חפים מטעות.

האם אני יכול לבטוח בכתובים?

השאלה לגבי מהימנות הכתובים היא שאלה מכרעת. הקהילה טענה לאורך ההיסטוריה שהכתובים הם האמצעי שדרכו היא מבינה נושאים הקשורים לאמונה ולחיים, מבריאת העולם יש מאין ועד משמעות החיים, המוות, התחייה ועלייתו של ישוע למרום עד שיושלם הכול, עד שתושג המטרה שלקראתה מתקדמת ההיסטוריה. אם מה שהכתובים מלמדים על הנושאים האלה אינו מהימן, נותר לקהילה רק להעלות השערות ואין לה דבר מה חשוב לומר לעולם.

המערכה על הכתובים לא שככה בשנים שחלפו מאז התכנסה הוועידה. היום חשוב יותר מתמיד שמשיחיים יבינו מהם הכתובים ולמה אפשר לסמוך עליהם בלב שלם. המשיחיים עדיין צריכים להבין היטב למה הם יכולים וצריכים לבטוח בכתובים.

אופי ההתגלות

האמונה המשיחית היא בלב ליבה אמונה נגלית, ולהתגלות הזאת יש תוכן. הסוגיה של התגלות אלוהים מתמקדת בשאלה שנויה במחלוקת במשך דורות רבים, כל שכן במאה העשרים ובמאה העשרים ואחת. תאולוגים שונים העלו הגדרות שונות להתגלות זאת וכן תשובות לשאלות כיצד קיבלנו אותה וכיצד אפשר להבין ולפרש אותה. זוהי המחלוקת הנוגעת לעיקר המערכה על הכתובים: השאלה אם אלוהים יכול להתגלות ומתגלה כך שאנשים יוכלו להבין את ההתגלות הזאת. הקהילה קבעה לאורך ההיסטוריה שאלוהים מתגלה ושהוא עושה זאת בשתי דרכים שונות: התגלות כללית והתגלות מיוחדת.

התגלות כללית היא בדיוק כמו שהיא נשמעת: כללית. היא זמינה לבני אדם באשר הם. כתוב בכתובים שאלוהים מתגלה באמצעות הטבע והמצפון (תהי' יט 2; רומ' ב 15). זוהי התגלות כללית. היא מגלה מעט על אלוהים לכל בני האדם בעולם: שהוא קיים, שהוא טוב ושהוא עצום (רומ' א 19-20).

לעומת זאת, התגלות מיוחדת איננה זמינה לכל בני האדם. במובן הזה, היא איננה התגלות כללית אלא התגלות שהתוכן שלה מוגדר יותר. התגלות מיוחדת מגלה את תוכנית הגאולה של אלוהים. היא מספרת על ההתגלמות בבשר, על הצלב ועל התחייה – דברים שאי אפשר ללמוד באמצעות מחקר ברובד הטבעי. היא נמצאת בעיקר (אם כי לא רק) בכתובים. הכתובים מספרים כיצד אלוהים התגלה בהתגלות מיוחדת:

האלוהים אשר דיבר מקדם פעמים רבות ובדרכים רבות אל האבות ביד הנביאים דיבר אלינו באחרית הימים האלה ביד הבן אשר שם ליורש כול ובידו גם עשה שמיים וארץ. הוא זוהר כבודו וצלם עצמותו ונושא כול בדברו רב הגבורה, ולאחר שעשה טיהור חטאים ישב לימין הגדולה במרומים (עבר' א 1-3).

אנחנו מקבלים מידע ייחודי מאלוהים עצמו, ועובדה מדהימה זאת נעוצה בשורש התפיסה המשיחית לגבי ידע. אפיסטמולוגיה (תת־מחלקה של פילוסופיה) היא מדע הידיעה. היא מנתחת את הדרכים שבהן בני אדם רוכשים ידע. ויכוחים עצומים מתגלעים על השאלה אם בני האדם לומדים בעיקר באמצעות המחשבות – הגישה הרציונלית לידע – או באמצעות חמשת החושים: ראייה, שמיעה, טעם, מישוש וריח –

האם אני יכול לבטוח בכתובים?

הגישה האמפירית. אפילו בקרב החוגים המשיחיים נמשך הדיון סביב השאלה אם ההיגיון קודם לחושים או להפך.

אבל מאחר שאנחנו משיחיים, אנחנו צריכים לכל הפחות להסכים שהמשיחיות מבוססת בסופו של דבר על ידע שאנחנו מקבלים מאלוהים עצמו. ההסכמה עם העמדה הזאת חשובה ומכריעה בנוגע ליכולת שלנו לקבוע מהי האמת, כי הידע שבא מאלוהים הוא מעל ומעבר לכל דבר שאנחנו יכולים להסיק מניתוח של המצב שלנו, מבחינה עצמית ומתצפית על העולם שסביבנו.

אלוהים מדבר

אחד המושגים המכריעים בהבנת ההתגלות שנתן לנו אלוהים, הוא שקיבלנו אותה. לפועל "קיבלנו" ולהטיותיו יש משמעות היסטורית. ועידות הכנסייה השתמשו במילה הלטינית *recipimus* ("אנחנו מקבלים") ביחס לקנון; הם בעצם אמרו ש"קיבלנו" ספרים מסוימים כדי לכלול אותם בכתובים. במילה "קיבלנו" הבהירו מנהיגי הכנסייה שהם לא נתנו סמכות לספרים מתוקף סמכותם שלהם אלא משום שהכירו בקול אלוהים בכתובים ופעלו מתוך נכונות להיכנע לדבר אלוהים. בסופו של דבר, הם – וגם אנחנו – מאמינים שמקור הכתובים הוא אלוהים עצמו.

מאז חתימת הקנון במאה הראשונה, דבר אלוהים הוא האמצעי היחיד שבו אלוהים מדבר אל הקהילה. אבל לפני כן הוא דיבר אל אנשיו בדרכים שונות. בימי התנ"ך הוא דיבר לפעמים באופן ישיר. היו גם הזדמנויות שבהן הוא התגלה באמצעות חלומות או אותות מסוימים, כשם שעשה לגדעון.

לפעמים אלוהים התגלה באמצעות הטלת גורלות, האורים ותומים של הכהנים ובאמצעות תאופניות, התגלויות נראות לעין. המילה "תאופניה" (theophany) מורכבת מהמילים היווניות "תאוס" (theos), שמשמעותה "אלוהים" ו"פנרוס" (phaneros), שמשמעה התגלות. כלומר תאופניה היא התגלות נראית לעין של אלוהים בלתי נראה.

ייתכן שהתאופניה המפורסמת ביותר בתנ"ך היא הסנה הבווער במדיין. משה ראה סנה בוער שהלהבות אינן מכלות, התקרב אליו ואלוהים דיבר אליו בקול מתוך הסנה ואמר: "אהיה אשר אהיה" (שמות ג 14). הסנה היה התגלות נראית של אלוהים בלתי נראה. עמוד הענן ועמוד האש שהדריכו את בני ישראל בנדודיהם במדבר לאחר שיצאו ממצרים, היו גם הם התגלות נראית לעין של אלוהים בלתי נראה.

נביאים ושליחים

נביאי ה' היו הדרך העיקרית שבה העביר אלוהים את דברו לעמו ישראל. את הנביאים האלה אנחנו מכנים "סוכני התגלות". הנביאים היו בני אדם כמונו. הם דיברו בשפת בני אדם אבל מאחר שהם קיבלו מידע מאלוהים, המילים שלהם היו כלים או אמצעים של התגלות אלוהים. זאת הסיבה שהנביאים גם פתחו את נבואותיהם במילים "כה אמר ה'". מילות הנביאים הועלו על הכתב והפכו לדבר אלוהים הכתוב. בסופו של דבר, את התנ"ך חיברו בני אדם כמונו שאלוהים מינה שלא כמונו להיות דובריו לעמו. כמובן, לא כל מי שטען שהוא נביא באמת היה נביא. הקושי הגדול ביותר של עם ישראל לא היה בהכרח עם ארצות האויב אלא עם נביאי

השקר מתוך המחנה או בשערי העיר. נביאי השקר לימדו את מה שהעם רצה לשמוע ולא את התגלות אלוהים האמיתית. ירמיהו סבל מנביאי השקר לכל אורך פעילותו. כאשר ניסה להזהיר את העם ממשפט אלוהים הקרב, נביאי השקר התנגדו לנבואותיו ועשו ככל יכולתם להשתיקו.

היו דרכים להבחין בין נביאי אמת לנביאי שקר. אלוהים ציווה על בני ישראל לערוך שלושה מבחנים כדי לקבוע מי מהנביאים היה אמצעי אמיתי של התגלות אלוהים. המבחן הראשון היה הקריאה של אלוהים לאותו נביא, וזאת הסיבה שהנביאים עשו כל מאמץ להראות שאלוהים הוא שקרא להם ישירות ומינה אותם למשימתם. אפשר לראות בתנ"ך כמה נביאים, ביניהם עמוס, ישעיהו, ירמיהו ויחזקאל, שסיפרו לשומעיהם על הנסיבות שבהן אלוהים קרא להם באופן מיוחד ומשח אותם לנבואה.

המבחן השני של נביא אמת בתנ"ך היה אותות ומופתים. לא כל הנביאים בתנ"ך חוללו ניסים, אבל הפעילות שלהם קיבלה תוקף כבר מראשיתה באמצעות פרץ של ניסים שהחל עם משה ונמשך בימי אלישע והנביאים אחריו. היה חשוב מאוד להבחין בין נס אמיתי לבין נס שקר כי היו גם ניסים מזויפים, כגון אלה שחוללו החרטומים בחצר פרעה. הניסים שלהם כביכול היו בסך הכול תכסיסים שנועדו להטעות.

המבחן השלישי של נביא אמת היה התגשמות הנבואה. במילים אחרות, האם הדברים שעליהם ניבא הנביא שיקרו, אכן קרו? נביאי השקר ניסו לצפות מה עומד לקרות אבל כאשר הנבואות שלהם לא התגשמו, המסר שלהם הוכח כשקר.

תפקיד השליח בברית החדשה מקביל לזה של נביא בימי התנ"ך. אות

ההיכר העיקרי של שליח הוא שהמשיח קרא לו ישירות. המילה apostle (שליח) במקור היווני מייצגת אדם שנשלח או מונה בסמכות הגורם ששלח אותו. ישוע אמר לתלמידיו: "המקבל אתכם מקבל אותי, והמקבל אותי מקבל את אשר שלחני" (מתי י 40). אחד השליחים החשובים ביותר בברית החדשה, שאול השליח, לא היה אחד מהשנים עשר הראשונים. שאול לא הכיר את ישוע המשיח בזמן פעילותו של ישוע עלי אדמות, ולא היה עד ראיה לתחייה כשם שהיו כל היתר. נראה שלא היו לו התנאים הבסיסיים הדרושים לשליח ולכן הברית החדשה מספרת, גם באמצעות העדות של שאול וגם באמצעות העדות של לוקס, על הנסיבות שבהן אלוהים קרא לו בדרכו לדמשק. נוסף לכך, שאר השליחים נתנו תוקף למינויו של שאול לשליח.

הנביאים והשליחים יחד הם היסוד לקהילה (אפס' ב 20). באמצעות שני הגורמים האלה, נביאי התנ"ך ושליחי הברית החדשה, קיבלנו תיעוד כתוב של התגלות מיוחדת. התיעוד הזה הגיע אלינו באמצעות סוכני המשיח, סוכני ההתגלות שהוא הסמך. ישוע לא השאיר שום חיבור חתום בחתימת ידו. הוא לא חיבר שום ספר. כל מה שאנחנו יודעים עליו כתוב בברית החדשה, והיא הגיעה אלינו באמצעות המעשים שעשו השליחים. הם השליחים שלו, והם קיבלו את הסמכות לדבר בשמו.

דבר אלוהים בהתגלמות בשר

מחבר האיגרת אל העברים מציין עוד היבט של ההתגלות המיוחדת, ההתגלות העליונה, שהיא דבר אלוהים בהתגלמות בשר. דבר אלוהים

האם אני יכול לבטוח בכתובים?

הכתוב מעניק לנו התגלות מיוחדת, אבל דבר אלוהים בהתגלמות בשר הוא מי שהדבר הכתוב מדבר עליו. ישוע עצמו מגלם את דבר אלוהים, כשם שכתב מחבר האיגרת אל העברים: "האלוהים אשר דיבר מקדם פעמים רבות ובדרכים רבות אל האבות ביד הנביאים דיבר אלינו באחרית הימים האלה ביד הבן אשר שם ליורש כול ובידו גם עשה שמיים וארץ" (עבר' א 1-2).

כאשר השליחים התאספו עם ישוע בחדר העלייה, פיליפוס אמר לו: "אדוני, הראה לנו את האב ודי לנו". ישוע ענה לו: "ימים רבים כל כך אני עימכם ואינך מכיר אותי, פיליפוס? האינך מאמין שאני באב והאב בי?" (יוח' יד 8-10). ישוע עצמו הוא השליח הגדול מכולם, מי שאלוהים בחר בו להיות אמצעי ההתגלות האולטימטיבי שלו. במשיח אנחנו פוגשים את כל מלוא ההתגלות של אלוהים האב, ורק באמצעות הכתובים אנחנו יכולים לפגוש את המשיח.

השראת הכתובים וסמכותם

הסיבה המהותית לרפורמציה של המאה השש עשרה היא תורת ההצדקה באמצעות אמונה בלבד, אבל מאחורי הקלעים ארבה לה בעיה חשובה אחרת – סמכות.

כאשר מרטין לותר התעמת עם מנהיגי הכנסייה הקתולית על תורת ההצדקה, הוא נדחק למצב שבו היה עליו להודות בפומבי שהדעות שלו אינן עולות בקנה אחד עם עמדות שהציגו בעבר הכנסייה ואפיפיורים קודמים. המצב הזה הוביל את לותר למשבר. באותם ימים היה אסור לפקפק בסמכות הכנסייה או האפיפיור. אבל לותר עמד על שלו ולבסוף, בדיאט של וורמס בשנת 1521, אמר את הדברים האלה:

אלא אם כן אשתכנע על בסיס הכתובים וההיגיון הפשוט (אינני מקבל את סמכות האפיפיורים והוועדות כי הם סותרים זה את זה), מצפוני שבוי בידי דבר אלוהים. אינני יכול לחזור בי על דבר ולא אעשה זאת

האם אני יכול לבטוח בכתובים?

כי לא נכון ולא בטוח לפעול בניגוד למצפון. פה אני עומד, אינני יכול לעשות אחרת. יהי אלוהים בעזרי. אמן.¹

מתוך העימות הזה צמחה הסיסמה של הרפורמציה, "סולה סקריפטורה" (sola Scriptura) שמשמעה "אך ורק הכתובים". לותר ושאר מחוללי הרפורמציה טענו שיש רק סמכות אחת עם זכות מוחלטת לחייב את המצפון שלנו לפעול לפיה. לותר לא זלזל בסמכות הקהילה, הפחותה מזאת של הכתובים, או בחשיבות הוועידות ההיסטוריות של הכנסייה, כגון ועידת ניקיאה וועידת קלכדון. לעומת זאת, הוא טען שאפילו לוועידות הכנסייה אין אותה רמת סמכות שיש לכתובים. עיקרון זה מיקד את תשומת הלב באופי ובבסיס של סמכות הכתובים.

המחבר והסמכות

השאלה מי חיבר את הכתובים הייתה מונחת ביסודה של ההשקפה של מחוללי הרפורמציה לגבי עליונות הכתובים וסמכותם. שים לב שבאנגלית יש קרבה בין שתי המילים, סמכות (authority) ומחבר (authorship). בשתיהן אפשר למצוא את המילה author. מחוללי הרפורמציה אמרו שאומנם הספרים בכתובים נכתבו כל אחד בנפרד אבל בסופו של דבר, מחבר הכתובים איננו שאול השליח, לוקס, ירמיהו או משה, אלא אלוהים עצמו. אלוהים הפעיל את סמכותו

1 ראה *Luther's Works* כרך 32. ערך: George W. Forell (Philadelphia: Fortress, 1958) עמ' 113.